

unes d'aquestes bases en les altres. Els agafadors concrets són en cèltic, tot i que una sèrie de detalls (presència en la baixa Alemanya, fins a la ratlla escandinava almenys, absència en castellà i gallego-portuguès, vocalisme que per menut no lliga, segons l'observació de Pedersen), deixen lloc obert a algun escrúpol. I en tot cas cal marcar una diferència de certitud entre la conclusió de l'origen pre-romà dels diferents membres d'aqueix vast complex —conclusió ja inatacable—, i la del lligam que hem reconstruït entre tots ells, incloent-hi la forma bàsica que hem suposat per als tipus *choucas*, *chàlvia*, *caueca*, *gabús*, tot això ja força menys segur.

Car hem de reconèixer que es veuen encara altres pistes per a aqueixa forma. Que hi ha per ací al voltant noms de creació onomatopèica i expressiva guardem-nos de negar-ho. I admetem també que hi ha noms d'ocells parònims, i altres mots parònims, que tindran un origen diferent. Fa impressió ja la semblança amb el lit. *kaukolė* 'crani' amb el qual Buck aparia el neogrec *καύκαλο* id. i l'irl. ant. *clocenn* id. (*Indoeur. Synonyms*, 4.202.5, 1, 3). Però no es veu pas com s'hi podria trobar un nexa semàntic, almenys res capaç de sostenir una filiació. ¿Potser perquè l'òliba i xibeca (al capdavant ja no és la cucala) anuncia la mort li digueren 'calavera?'; nom d'origen folklòric per dir-ho així. És tan rebuscat això, que si no volem sortir del raonable hem d'admetre una paronomàsia.¹¹

Però hi ha en lituà un *kaukalė* fem., que és precisament un ocell. I això sí que ja ens posa en roda. Potser realment, més que més tenint en compte els escrúpols aplegats ja més amunt, *c(a)ucala* és més aviat una relíquia sorotàptica, doncs, que no pas cèltica. Tant que si aquest mot lituà tingués una etimologia indoeuropea més o menys fidedigna, hauríem de donar la preferència a aquesta alternativa. Més, encara, si hi hagués alguna semblança ben marcada entre els dos ocells. En aquest últim sentit les coses no són gaire clares, i com que no crec entendre gaire en ocells, em quedarà sempre fort dubte i hauré de deixar la porta oberta, encara més tenint en compte quant sovint els noms d'animals i plantes semblen haver passat de l'un a l'altre en llengües indoeuropees de diferents famílies (recordem casos com el del faig, del bedoll, del talp, del gaig, de la farigola, etc.).

Segons el dicc. etim. lituà de Bender *kaukalė* és una mena d'ocell aquàtic propi del llac curlandès («kurischer Haff») i de la costa del Bàltic. Boisacq li suposa parentiu amb el gr. *καύαξ* i hom. *κῆϋξ* «oiseau de mer, probablement el 'fou, Sula bassana L.'»; ell i Fick (*Vgl. Wb.* I, 21) l'enllacen amb un gr. *καυκαλας* que Hesiqui només defineix com 'cert ocell' (*ὄρνις ποίος*) i hi ha també *καυκλαλος* i *καυκιάλης*, en altres glosses; Berneker l'enllaça amb l'eslau *kukajp*, mot eslau comú per a 'rondinar' 'planys's', 'cridar' i s'hi adhereix Pok., *IEW*, 536.¹²

Uhlenbeck i Fick estan d'acord per unir-lo amb el scr. *kokilāp* 'cucut' (ja vàdic i clàssic, en Kalidassa, *Vikr.* IV, esc. 2, etc.) i *kókam*, id. també vàdic. En gran part en efecte, i com ja hem vist més amunt, hi

ha contacte amb els noms del cucut, manifestament onomatopèics pertot arreu. Però això no pot valer de cap manera com un indicí per dubtar del caràcter pre-romà del tipus *KAUKALA*: es tracta d'una mera paronomàsia amb una onomatopèia coneguda, que es repeteix pertot arreu del món, però pertanyent a un altre ocell absolutament diferent i conspicu a tot ser-ho per a tothom i en tots els temps.¹³

En definitiva, doncs, l'onomatopèia no és incompatible amb l'origen substràtic. També Pokorny reconeix que en el fons de l'origen de *CAVANNUS* és onomatopèic, però el qualifica, sense vacillar, de britònic. En el mateix sentit podem pendre la quintuple formació que hem admès *KOU-KA-LĀ/KOU-KA-SSO/KAU-ŪA/KAU-EK-KA/KAU-UK-ŪO*. Si la formació de tipus *KOUKALA/KAUKALA* nasqué en cèltic o en una altra família indoeuropea, resti enlaire, com a qüestió qui sap si mai soluble.

† Variant evidentment sotmesa a la contaminació de *cucul* = *cucut*. No està descartat que totes les formes catalanes en *cuc-*, o sigui les del tipus normal *cucala* deguin la seva *u* (no pas *o*) a una acció més limitada del nom del mateix ocell. — 2 «Fa córrer un cavall negre, donant voltes an el trui amb sos ulls tapats d'espesses *cucales* en el temps que esclafa l'oliva i la converteix en pasta toua y grassa» en la descripció d'una tafona, JoRoselló, *Manyoc de Fruita Mallorquina*, p. 25. — 3 I el diminutiu *caucaleto* id. que el *TdF* cita del gascò Guilhem d'Astròs del S. XVII i *caçulo* en l'agenès Francesc de Courtète (segons quart del S. XVII) d'on ho treuen alhora el *FEW* (II, 561a, § II, i Palay (si bé aquest accentua malament *caçulo*). Però llgd. *caucaleto* (*TdF*) i Beziers *caucalo* «cornelle» i «vieille dévote» (*FEW*). Hi afegeix encara Palay *cachcalete*, *rete*, *casquerete* a les Landes, que han de ser formes alterades per una contaminació. Més dades occitanes en E. Rolland, *Faune Pop.* II, 124; IX, 194. Ja hem vist com servia popularment, a Prats de Molló, per designar un indret on es feia sentir la xerradora cucala. Això em fa creure que conté el nom del mateix ocell el de la partida *Les Cugales* en les aspres i salvatges muntanyes de l'Ebre (terme de la Torre de l'Espanyol, 1936). L'informant no li sabia cap sentit, però deu ser el nostre nom d'ocell, car en aquelles terres tan trencades i solitàries hi ha diversos topònims referents a ocells semblants: *Les Mutxoles* i *Portell Caraver* (o *portel de karavé*), derivat aquest de *CARABUS* (veg. ací *CARO* espècie de cornella); *Mutxoles* conté evidentment la forma mossàrab de *MUSSOL*, i *Cugales* deu tenir -g- precisament per ultracorreció del mossarabisme. A la frontera lingüística, en terra valenciana, a les Serres de la Calderona, terme de Gàtova, hi ha l'antic mas de *Cucaló* (Sanchis Sivera, *Nomencl.*, 205): tant *Cucaló* com *Qalderán* (> *Calderona*) deuen ser formes de mossàrab arabitatzat, plurals àrabs en -*án* = 'els Caldres', i **Kukalán* plural del nomen genericum **kukāl* extret per l'àrab del nomen unitatis *kukala*. Em detinc més en aquests noms de